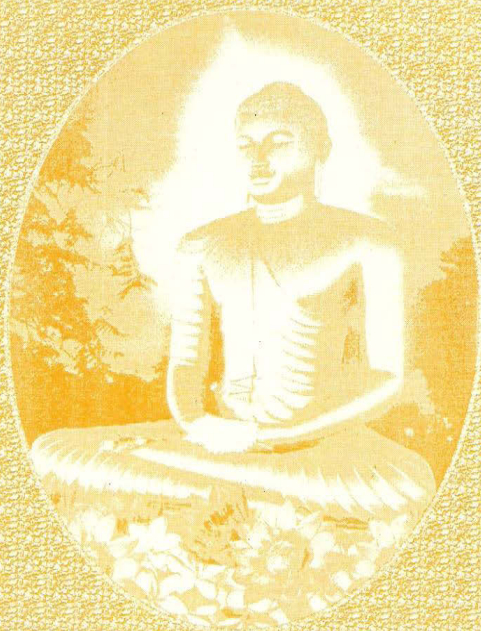

සප්ත ධෝර්ණධරා

දේශකයානෝ :

මිහිරිගල නිසකරණ අරණ්‍ය සේනාසනාධිපති
අති-පූජනීය මාතර් සිරි-ඤාණාරාම මහා ස්වාමීන් වහන්සේ

සංස්කාරක :

පූජ්‍ය මිහිරිගල ධර්ම විපුද්ධි හම්

පෙරවදන

අපවත් වී වදාළ මිනිරිගල නිස්සරණ වන ආරණ්‍ය සේනාසනයේ ප්‍රධාන කර්මස්ථානාවාර්ය මහෝපාධ්‍යාය අතිපුජ්‍ය පණ්ඩිත මාතර සිරි ඤාණාරාමාභිධාන මානිමිපාණන් වහන්සේදීර්ඝ කාලීන ආරණ්‍ය වාසයෙන් කාය විවේකය හා චිත්ත විවේකය වළඳන උත්තමයාණන් වහන්සේ නමෙකි. ශමථ විදර්ශනා භාවනා පිළිබඳ විශේෂ අත්දැකීම් සහිතව කර්මස්ථාන භාවනා පුහුණු කරවන අති දුර්ලභ කර්මස්ථානාවාර්යයන් වහන්සේ නමෙකි. ශිලාදී ගුණයෙන් ප්‍රිය වූ ද එසේ හෙයින්ම ගරු සම්භාවනීය වූ ද අවවාද අනුශාසනා දෙන්නා වූ ද නපුරු වචන ඉවසන සුඵ වූ ද ගැඹුරු දහම් පැහැදිලි කර දෙන්නා වූ ද අස්ථානයෙහි හොයොදවා නිර්වාණ මාර්ගයෙහිම යොදවන්නාවූද ශ්‍රේෂ්ඨතම කළසාණ මිත්‍රයන් වහන්සේ නමෙකි. මේ ආත්මභාවයේදීම ධ්‍යාන අභිඥා මාර්ගඵල උපදවා නිර්වාණයට පැමිණීමේ උත්තමාධ්‍යායය ඇත්තාවූ යෝගාවචරයන් වහන්සේලා උදෙසාම ව්‍යවහාර වර්ෂ 1967 දී ප්‍රසිද්ධ වෙළඳ ව්‍යාපාරික අශෝක විරරත්න මහතා පසුව පූජ්‍ය මිනිරිගල ධම්මනිසන්ති හිමි විසින් ආරම්භ කොට පවත්වනු ලබන මිනිරිගල නිස්සරණ වන ආරණ්‍ය සේනාසනයේ ප්‍රධාන කර්මස්ථානාවාර්ය මහෝපාධ්‍යාය අති පුජ්‍ය පණ්ඩිත මාතර සිරි ඤාණාරාමාභිධාන මානිමිපාණන් වහන්සේගේ භාවනා කමටහන් දේශනා වහාහි භාවනාහිලාමි යෝගාවචර සැමදෙනා හටම සඳ හිරු ගමන් ගත් ගුවන්තලය සේ භාවනා මාර්ගය අතිශයින් පිරිසිදුව පැහැදිලි කරන්නේය. මානිමිපාණන් වහන්සේගේ ඒ දේශනා අතුරෙන් එක් දේශනාවක් කුඩා පොතක් වශයෙන් සකස් කළේ මානිමිපාණන් වහන්සේට කරන ලද ගුරු පූජාවක් වශයෙනි. සම්බුද්ධ ශාසනයට නව ජීවයක් ගොඩ නංවා අපවත්වී වදාළ අතිගරු පූජනීය රාජකීය පණ්ඩිත මාතර ශ්‍රී ඥාණාරාමාභිධාන මහෝපාධ්‍යාය මානිමිපාණන් වහන්සේගේ සමයක් ප්‍රාර්ථනා සියල්ල සමෘද්ධිවි ප්‍රාර්ථනීය උතුම් බෝධි ඥාණයෙන් ශාන්ති ලක්ෂණ අමෘත මහා නිර්වාණ ධාතුව ඒකාන්තයෙන් සුවසේ සාක්ෂාත් වේවා.

සබ්බේ සත්ථා හවන්තු සුඛිතත්ථා

- මෙයට පූජ්‍ය
මිනිරිගල ධම්ම විසුද්ධි හිමි
ශාන්ත තපෝවනය
කලෝටුවාව, කළුගෙඩිතේන.

"නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස"

" නාඤ්ඤත්තු ඛොජ්ඣානංගා තපසා
නාඤ්ඤත්තු ඉන්ද්‍රිය සංවරා
නාඤ්ඤත්තු සබ්බ නිස්සන්ගා
සන්තිං පස්සාමි පාණිනංති "

අද ධර්ම දේශනාවට කරුණු කිහිපයක්ම මතක් කරන්න තියෙනවා. පිළිවෙලින් කරගෙන ආවාට ධර්ම දේශනා පන්තියේ අවසාන කොටස ආරම්භ කිරීමට තවම බැරවුණා. මේ අතරේ විශේෂ කරුණක් මතක් කිරීමටයි මේ ගාථාව මාතෘකා වශයෙන් තබා ගත්තේ. මේ ගාථා ධර්මයෙන් සඳහන් වන කරුණු ටික ඉස්සරවෙලා අපි මතක් කර ගන්න ඕනේ.

භාවනාවේ යෙදෙන යෝගාවචර පින්වතුන්ට ඒ භාවනාව සාර්ථක කර ගැනීමට උපකාර වන්නාවූ ක්‍රම හතරක් මෙහි සඳහන් වෙනවා. නාඤ්ඤත්තු ඛොජ්ඣානංග තපසා, නාඤ්ඤත්තු ඉන්ද්‍රිය සංවරා, නාඤ්ඤත්තු සබ්බ නිස්සන්ගා, සන්තිං පස්සාමි පාණිනං ති. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ දේශනාවෙන් අන්තිම වශයෙන් පෙනෙන්නේ, අන්තිම අදහස වශයෙන් පෙන්වුම් කරන්නේ මේ ශාන්තිය, නිවන සලසා ගැනීමයි. ඒ ශාන්තිය සලසා ගැනීමට, නිවන ශාක්සාත් කර ගැනීමට කරුණු හතරක් උන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරනවා මිශ්‍ර වශයෙන්. ඒක දේශනා කරන්නේ අතින් පැත්තටයි. එතකොට නාඤ්ඤත්තු ඛොජ්ඣානංගා - කියන්නේ ඛොජ්ජංග. ඛොජ්ජංග නැතිව, තපසා - තපස් නැතිව, තපෝ ගුණය නැතිව, නාඤ්ඤත්තු ඉන්ද්‍රිය සංවරා - ඉන්ද්‍රිය සංවරය නැතිව, සබ්බ නිස්සන්ගා - සියල්ල අතහැරන්නේ නැතිව මේ සත්වයන්ට ශාන්තියක් පෙනෙන්නේ නැත කියන අදහසයි මෙයින් කියවෙන්නේ. එතකොට ශාන්තියක් පෙනෙන්නට නම් මේ කරුණු හතර සම්පූර්ණ කරගන්න ඕනේ. ඛොජ්ජංග සම්පූර්ණ කරගන්න ඕනේ. තපෝ ගුණ සම්පූර්ණ කරන්න ඕනේ. ඉන්ද්‍රිය සංවරය සම්පූර්ණ කරගන්න ඕනේ. "සබ්බ නිස්සන්ගය" කියන පූර්ණ හෙෂ්ක්‍රමාසය සම්පූර්ණ කරගන්න ඕනේ. මේ කරුණු හතර සම්පූර්ණ වෙතකොට ශාන්තිය සලසා ගන්න පුළුවන්. ශාන්තිය කිව්වේ නිවන. දුක නිවැලීම එහෙම නැත්නම් කෙලෙස් සංසිදුවාලීම, මේ කොයි වචන වලින් කියවෙන්නේත් නිර්වාණ මාර්ගයයි. නිර්වාණ ප්‍රතිපත්තියයි. එතකොට මෙහි සඳහන් වන කරුණු අතරෙහි ඛොජ්ජංගයන් විඩන්නේ නැතුව ශාන්තිය ලැබෙන්නේ නෑ කියන එක කාරණයක්. ඒ නිසා ශාන්තිය ලබා ගැනීමට ඛොජ්ජංග ධර්මයන් වර්ධනය කරගත යුතුයි. ශාන්තිය ලබා ගැනීමට තපෝ ගුණය නැතුව බැහැ. ඒ නිසා තපෝගුණය දියුණු කර ගන්න ඕනේ. ඊළඟට ඉන්ද්‍රිය සංවරය නැතුව ශාන්තිය

ලැබෙන්නේ නෑ. ඒ නිසා ඉන්ද්‍රිය සංවරය දියුණු කර ගන්න ඕනේ. සම්පූර්ණ වූ නෛෂ්ක්‍රමයයය නැතිව ශාන්ති සැලසෙන්නේ නැහැ. මේ නිසා ශාන්තිය සලසා ගැනීමට පූර්ණ වූ නෛෂ්ක්‍රමයක් අවශ්‍යයි. බොජ්ජංග ධර්ම අවශ්‍යයි. තපෝ ගුණ වශයෙන් කියන්නාවූ සල්ලේඛ ප්‍රතිපත්තිය, ධූතාංග වශයෙන් සඳහන් වන සල්ලේඛ ප්‍රතිපත්තිය වෙනුවටයි මේ තපෝ ගුණ කියලා ඔදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවේ කියන එක අටුවා වල සඳහන් වෙනවා. එතකොට ඊලඟට සම්පූර්ණ ඉන්ද්‍රිය සංවරය අවශ්‍යයි. ඊලඟට නෛෂ්ක්‍රමයයය. ඉතින් මේ පිළිවෙල මොකක්ද කියන එක ඊලඟට හිතා ගන්න ඕනේ. විශාල වශයෙන් අභ්‍යන්තරයේ දියුණු කරගත යුතු ධර්ම පරම්පරාව බොජ්ජංග. ඒක ඉස්සරවෙලා පෙන්නවා උන් වහන්සේ. මේ බොජ්ජංග ධර්ම උන් වහන්සේ පෙන්නුම් කළේ රත්තයක් පෙන්නුම් කරන්නා වාගේ. මැණිකක් පෙන්නුම් කරන්නා වාගේ. මෙන්න මේ ඊක අභ්‍යන්තරයේ වර්ධනය කරගන්න ඕනේ. එතකොටයි බලාපොරොත්තු සාර්ථක කරගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ශාන්තිය බලාපොරොත්තුවෙන්, ආපේක්ෂාවෙන් ප්‍රශ්නයකට පිළිතුරු වශයෙන් මේක දෙන නිසා ඒ පුද්ගලයාගේ අදහසට අනුව උන්වහන්සේ මේකේ තත්වය, බැරැරැම් තත්වය පෙන්නුම් කරමින් බොජ්ජංග ධර්මයන් මුලින් සඳහන් කලා. ඊලඟට මෙම බොජ්ජංග ධර්ම දියුණු කර ගැනීමට අවශ්‍ය සල්ලේඛ ප්‍රතිපත්තිය පෙන්නුම් කලා තපෝ ගුණය වශයෙන්. ධූතාංග ගුණ දියුණු කරගන්න ඕනේ. තමන්ගේ ශක්ති පමණින් ධූතාංග ගුණ දියුණු කර ගන්න ඕනේ. ධූතාංග ගුණ නැතුව නිවන ලැබෙන්නේ නෑ කියන අදහස පුර්වයෙන් තේරුම් ගන්න ඕනේ. තමන්ගේ ශක්තියේ හැටියට එක ධූතාංගයක්වත් රැකෙන තාලෙට තියෙන්න ඕනේ. ඒක සල්ලේඛ ප්‍රතිපත්තියයි. සල්ලේඛ ප්‍රතිපත්තිය කිව්වහම ඒක විශාල ප්‍රතිපදාවක්. ඒ ධූතාංග දහ තුනක් තියෙනවා. ඒක මේ අත්තො දන්නවා. මේ යෝගාවචරයන්ට ඒක තේරුම තියෙනවා. එයින් යම්කිසි කොටසක්, මොකක් හරි තමන් තුළ වර්ධනය කර ගන්න ඕනේ. ධූතාංග අතහැර බැහැ කියන අදහසයි ඔදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. ඒ නිසා අර බොජ්ජංග ධර්ම දියුණු කර ගැනීමටත් උපකාර වෙනවා මෙන්න මේ ඊක කියලා තපෝ ගුණ වශයෙන්, තපසා කියලා උන් වහන්සේ දේශනා කලා. ඊලඟට ඉන්ද්‍රිය සංවරය. තපෝ ගුණ දියුණු වෙන්නා වූ අවස්ථාවේදී ඒකට මූලික වෙනවා ඉන්ද්‍රිය සංවරය. ඉන්ද්‍රිය සංවරය හොඳට රැකෙන්න ඕනේ. ඊලඟට ඉන්ද්‍රිය සංවරය ආරක්ෂා කර ගැනීමටත් මුලින් අධීෂ්ඨාන වශයෙන් තිසාර්න ඕනේ නෙක්ඛම්මය. ගිහි ගෙයින් අයින් වීම නෙක්ඛම්මයයි. එපමණක් නොවෙයි. ඒක අකුසලයන්ගෙන්, සියළු අකුසලයන්ගෙන්, සියළු අකුසල අදහස් වලින්, නිවර්ණ මුල් කරගෙන තිබෙන්නාවූ සියළු අකුසල වලින්

අයිත් විමසි නෙක්බම්මය කියන්නේ. ඒ නෙක්බම්මයයි සබ්බ නිස්සග්ගය වශයෙන් සදහන් වෙන්නේ. සියල්ල අතහරින්නේ නැතුව ගාන්තිය ලැබෙන්නේ නැත. මේ කරුණු හතරෙන් අපට ඉදිරිපත් කරගන්න තියෙන්නේ දැන් බොජ්ජංග ධර්ම ගැනයි.

බොජ්ජංග ධර්ම සම්බන්ධව සදාකන්න තියෙන්නේ දැන් "සබ්බාසව සුත්තයේ" දස්සනා පහාතබ්බ ආශ්වාසන් වශයෙන් වදාළේ දිට්ඨි, විචිතිව්වා, සීලබ්බත පරාමාස කියන මේවයි. මේවා මේ කෙලෙස් අයිත් කිරීම ඒ අයිත් කිරීමට උපකාර වන්නාවූ අන්දම ප්‍රකාශ කරන්නාවූ උන් වහන්සේ යෝනියෝ මනසිකාරයෙන්, සංස්කාර ධර්මයන් පිළිබඳව නොකඩවා පැවති මනසිකාරය අවශ්‍ය බව පෙන්වනවා. එතකොට ඒ අනුව චතුරාර්ය සත්‍යයන් පිළිබඳව වැටහීම අවශ්‍යයයි කියලා පෙන්වනවා. එතකොට චතුරාර්ය සත්‍ය පිළිබඳව වැටහීමට අර මුලින් සඳහන් වන අන්දමට යෝනියෝ මනසිකාරය පවත්වන්නට ඕනේ. මේ නිසා ප්‍රථම මාර්ග ඥාණය දියුණු කරන්න බලාපොරොත්තු වන්නාවූ යෝගාවචරයන්ට බොජ්ජංග ධර්මයන් සම්බන්ධව ප්‍රශ්නයක් මතුකරන්න උවමනා නැත. බොජ්ජංග ධර්ම පිළිබඳව ප්‍රශ්න පැන නගින්නේ දෙවෙනි අවස්ථාවේ සිටයි. මුල් අවස්ථාවේදී බොජ්ජංග ධර්ම සාමාන්‍යයෙන් වැඩෙනවා. නමුත් එතන නම් වශයෙන් වෙනම භාවනා වශයෙන් දියුණු කරගත යුතු දේ වශයෙන් ඉදිරිපත් කරන්නේ නෑ. එතන චතුරාර්ය සත්‍ය දර්ශනයක් විතරයි. මුල් මාර්ගයේදී අවශ්‍ය වෙන්නේ චතුරාර්ය සත්‍යයන් පිළිබඳව නියම, ප්‍රත්‍යක්ෂ දර්ශනයයි එතනදී උවමනා කරන්නේ. බොජ්ජංග ධර්මයන් සම්බන්ධව බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ , භාවනා පහා තබ්බ, කාරණයන් සම්බන්ධවයි. ,කතමේව භික්ඛවේ ආසවා භාවනා පහා තබ්බා, ඉධ භික්ඛවේ භික්ඛු සති සම්බොජ්ජංගමි භාවේති, විචේක නිස්සිතං වීරාග නිස්සිතං වොස්සග්ග පරිණාමිං, කියලා ඔය විදිහට බොජ්ජංග ධර්මයන්ට අවස්ථාව උන් වහන්සේ පෙන්වුවේ උපරිමාර්ග පිළිබඳ කටයුතු වලදී. මුල් මාර්ගය පිළිබඳව වැඩ වලදී බොජ්ජංග ධර්මයන් සම්බන්ධව එක්තරා තරමකට වැඩෙන බව සැබෑව. නමුත් ඒ වැඩීමක් නෙමෙයි ලැබීමයි එතන තියෙන්නේ. බොජ්ජංග ධර්මය ලැබීමයි එතන තියෙන්නේ. බොජ්ජංග ධර්මයන් තමාට ලැබෙනවා, අධ්‍යාත්ම වශයෙන් තමාට ලබාගන්න අවස්ථාව සැලසෙනවා මේ ප්‍රථම මාර්ගයේදී. දෙවෙනි මාර්ගයේ පටන් ලැබුණු බොජ්ජංග ධර්මයන් වර්ධනය කර ගන්න ඕනේ. එය වර්ධනය කරගත යුතු බවයි මේ "භාවනා පහා තබ්බ" ආශ්වාසන් පෙන්වුම් කරන්නාවූ අවස්ථාවේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ. "විචේක නිස්සිතං, වීරාග නිස්සිතං වොස්සග් පරිණාමිං" සිතිසම්බොජ්ජංගං භාවෙන්නි" අන්න සති සම්බොජ්ජංගය වඩනවා. වර්ධනය කර ගන්නවා.

ඒ සහ සම්බෝජ්‍යංගය, ධම්ම විවිධ සම්බෝජ්‍යංගය, චිරය සම්බෝජ්‍යංගය, පිහි සම්බෝජ්‍යංගය, පස්සද්ධි සම්බෝජ්‍යංගය, සමාධි සම්බෝජ්‍යංගය, උපේක්ඛා සම්බෝජ්‍යංගය කියන මෙන් මේ බෝජ්‍යංග හත "භාවනා පනා තබ්බි! ආශ්‍රවයන් පෙන්නුම් කරන්නාවූ අවස්ථාවේදී දේශනා කළේ. මෙන් මේ බෝජ්‍යංග ධර්මයන් නොවැඩීමෙන් යම්කිසි ආශ්‍රවයක් පහළ වෙනවනම් වැඩීම නිසා ඒ ආශ්‍රවයන් නැති වෙනවා. නැති කරන්න පුළුවන් වෙනවා කියලයි. උපරි මාර්ගයන් සම්බන්ධවයි ඒ කථාව. මෙන් මේ නිසා "උපරි මාර්ග" භාවනාව සම්බන්ධව සිත යොදන්නාවූ පින්වතුන්ට බෝජ්‍යංග ධර්මයන් සම්බන්ධව සෑහෙන තේරුමක් තබාගන්න ඕනේ. අර ගාථාවට සම්බන්ධ බෝජ්‍යංග කියන මේ කථාවට ගැළපෙන නිසයි මේ ටික කියනට බලාපොරොත්තු වෙන්නේ. එතකොට මේ බෝජ්‍යංග, සම්බෝජ්‍යංග කියලා වචන දෙකක් නියතවා. මේ වචන දෙකම එක අදහසට වැටෙන තැනුත් නියතවා අදහස් දෙකකට වැටෙන තැනුත් නියතවා. සහි, ධම්ම විවිධ, චිරය, පිහි, පස්සද්දි, සමාධි උපේක්ඛා කියන මේ හත බෝජ්‍යංග වෙලුත් නිව්නවා. සාමාන්‍ය ගුණධර්ම වශයෙනුත් නිව්නවා. සම් බෝජ්‍යංග වශයෙනුත් නිව්නවා. මේ බෝජ්‍යංග ධර්මයන් මේ දේශනාවේ සම්බෝජ්‍යංග නමින් සහි සම්බෝජ්‍යංග, ධම්ම විවිධ සම්බෝජ්‍යංග, චිරය සම්බෝජ්‍යංග, පිහි සම්බෝජ්‍යංග, පස්සද්දි සම්බෝජ්‍යංග, සමාධි සම්බෝජ්‍යංග, උපේක්ඛා සම්බෝජ්‍යංග වශයෙන් සඳහන් වෙනවා. එතකොට මෙකේ ගන්න අදහස් දෙකක් නියතවා. සාමාන්‍ය ජීවිතයකට උපකාර වන බෝජ්‍යංග ධර්ම නියතවා. ජීවිතය හොඳින් දැනැමිව නියම අන්දමට පවත්වාගෙන යන්නට බලාපොරොත්තු වන පින්වතුන්ට මේ බෝජ්‍යංග ධර්ම අවශ්‍යයි. හොඳට සහිත නියාගන්න පුළුවන් වෙනවා. ගිනි ගෙයි වාසය කරන පින්වතුන් සම්බන්ධව කථා කරන කොට තමන්ගේ කටයුතු වලදී, රැකිරක්ෂා වලදී, ගමන් බිමන් වලදී, කථාවේදී, සාකච්ඡාවේදී සහිත නියාගෙන කටයුතු කරනවා. එතකොට ධම්ම විවිධ වශයෙන් නුවණ නියාගෙන කටයුතු කරනවා. චිරය නියාගෙන කටයුතු කරනවා නොපසුබටව. එතකොට පස්සද්ධිය කියන්නේ සැහැල්ලු තත්වයක් නියාගෙන කටයුතු කරනවා. හිතේ තැන්පත්කම නියාගෙන කටයුතු කරනවා. මධ්‍යස්ථතාවයෙන්, උපේක්ෂාවෙන් යුක්තව කටයුතු කරනවා. එතකොට ඒ කටයුතු සාර්ථකව ගෙවියන්න පුළුවන් සාමාන්‍ය ලෝකික වශයෙන්. එතකොට ඒවා බෝජ්‍යංග කියන නාමයට අඩංගු වෙන්නේ නැහැ. මක්නිසාද අඩංගු නොවෙන්නේ ? අර බෝජ්‍යංග කියන වචනය වෙන්කළහම "බෝධි ජංග" කියන එකයි නියෙන්නේ. එතකොට සම්බෝජ්‍යංග කියන්නේ විශේෂ තේරුමක් ඇතුළත් "සා" යන්න යොදන්නේ. එතකොට සාමාන්‍ය වශයෙන් "බෝධි ජංග"

බෝධි කියන්නේ බෝධි වුවිච්චි වතුසුමග්ගේසු ඥාණං, වතුමග්ග ඥාණං
 මාර්ග සතරේඛි ලැබෙන ඥාණය එනම්, සොනාපත්ති මග්ග ඥාණය,
 සකාදාගාමී මග්ග ඥාණය, ජනාගාමී මග්ග ඥාණය, අරතත්ත මග්ග
 ඥාණය කියන මේ ඥාණ හතරටයි "බෝධි" කියන්නේ, එනම නැත්නම්
 සතර මාර්ග ඥාණයට බෝධිය කියන නම ව්‍යවහාර කරනවා. ඒ මාර්ග
 හතරේ ලැබෙන ඥාණ හතරට "බෝධි" කියන්නේ මක් නිසාද? වතුස්සත්‍ය
 ධර්මයන් අවබෝධ කරන නිසයි. "බුද්ධිමත් බෝධි" එතකොට වතුස්සත්‍ය
 ධර්මයන් අවබෝධ කරන්නා බෝධියයි. මේ අවබෝධය කියන එක සාමාන්‍ය
 වශයෙන් 'දැනීමට' කියන වචනයක් බව පෙනෙනවා. නමුත් සාමාන්‍ය දැනීම
 නෙමෙයි එතන නියෙන්නේ, අර ප්‍රතිගාතය නැතිව, ප්‍රතිගාතය කියන්නේ
 නැප්පිලි නැතිව අරමුණ විනිවිද තේරුම් ගැනීමයි ප්‍රතිවේදය කියන්නේ,
 ප්‍රතිගාතයක් නැතිව අරමුණ විඳගෙන තේරුම් ගැනීම, විඳගෙන කෙළවරට
 තේරුම් ගැනීමයි ප්‍රතිවේදය කියන්නේ. ප්‍රතිගාතය කියන්නේ බාධාව,
 ප්‍රතිවේද ඥාණය ඇතිවෙන්නාවූ අවස්ථාවේදී බාධා තියනවනම් ඒ බාධා
 අයිත් වෙනවා. කෙළෙස් තමයි බාධා වෙන්නේ. සාමාන්‍යයෙන් අවිද්‍යාව,
 නිවරණ වගේ දේවල් බාධා වෙනවා. ඒ බාධා නැතිවයි මේ අවබෝධය
 සැලසෙන්නේ. ඒකටයි මේ ප්‍රතිවේදය කියන්නේ. මේ ප්‍රතිවේදය කියන
 තේරුමක් ඇති එකක් මේ "බෝධිය" කියන වචනයෙ නියෙන්නේ.
 සාමාන්‍යයෙන් ඒ ප්‍රතිවේදය කියන එකෙන් නියනවා එක එක තත්ව. ප්‍රථම
 මාර්ග ඥාණයේ ප්‍රතිවේදයට වඩා අමුතුයි, ශක්තිමත් දෙවෙනි එක. ඊට
 වඩා ශක්තිමත් තුන්වෙනි එක. ඊට වඩා ශක්තිමත් හතරවෙනි මාර්ග
 ඥාණය. ඒ වාගේම සාමාන්‍ය රහතන් වහන්සේගේ ප්‍රතිවේදයට වඩා
 විශේෂයක් තියනවා මහා ශ්‍රාවක තත්වයට පැමිණි රහතන් වහන්සේගේ,
 මහා ශ්‍රාවක තත්වයට පැමිණි රහතන් වහන්සේගේ ප්‍රතිවේදය අරට වඩා
 ශක්තිමත්. ඒ වගේම සම්පූර්ණයි. ඊට වඩා සම්පූර්ණයි අග්‍ර ශ්‍රාවක
 වහන්සේලාගේ ප්‍රතිවේදය. ඊට වඩා සම්පූර්ණයි පසේ බුදුරජාණන්
 වහන්සේගේ ප්‍රතිවේදය. සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ප්‍රතිවේදය
 මේ හැමටම වඩා ශක්තිමත් ඒ ප්‍රතිවේදය. මෙන්න මේ හැම එකකටම
 කියන්නේ, හැම තැනටම කියන්නේ 'බෝධි' යන වචනය. මේක තැනේ හැටියට
 උසස් වෙනවා පහත් වෙනවා. මෙන්න මේ විදිගෙ මේ බෝධිය කියන
 ඥාණයයි කියන්නේ. "අංග" කියන්නේ උපකාරක ධර්මයටයි. සාමාන්‍යයෙන්
 "අංග" කියනවා අවයව වලට. ඒත් මෙතන කියන්නේ ප්‍රත්‍ය, උපකාරක
 ධර්මය, හේතුව, කාරණය කියන වචන වලින් සඳහන් වන තේරුමකටයි.
 එතකොට බෝධිය කියන මේ ඥාණ වලට උපකාර ධර්මයි බොජ්ජංග,
 සම්බොජ්ජංග කියන්නේ. සම්බොජ්ජංග කියන්නේ විශේෂ, සම්පූර්ණ කියන

තෝරමයි. ඒක උපස්ථානවලින් යෙදෙනකොට. බොජ්ජාග කියන්නෙන් ඒකමයි. මේ විදිහට අර බෝධි කියන සතර මාර්ග ඥාණයන් ලබා ගැනීමට යම් ධර්ම කොටසක් උපකාර වෙනවා නම්, සරණ වෙනවානම් ඒ උපකාර විම කියනවා දෙවිදිහකට. සාමාන්‍යයෙන් උපකාර වෙනවා දෙවිදිහකට. ඒ හේතු ධර්මය උපකාරය ලබන ධර්මය එක්ක එකට යෙදිලත් හිටිනවා. උපකාර වෙනවා. එකට එක්වෙන්නේ නැතුවත් උපකාර වෙනවා. ඒක සාමාන්‍යයෙන් ශාස්ත්‍රීය වශයෙන් උගන්වනකොට සහකාරී කාරණය කියලයි ඒකට කියන්නේ. සමවාසී අසමවාසී, නිමිත්ත කියන තුන් ආකාරයකට කියනවා මේ ප්‍රත්‍යවීම. සමවාසී කාරණය, අසමවාසී කාරණය, නිමිත්ත කාරණය මය ශාස්ත්‍රීය ඉගැන්වීම් වල එහෙම කියනවා. එයින් සමවාසී කියන සහකාරී කාරණය කියන එකයි මෙතනදි ලැබෙන්නේ. ඒ කියන්නේ මේ බොජ්ජාග වශයෙන් කියන, ධර්ම වශයෙන් කියන මේ සති, ධම්ම විවය, විරිය, පීඨි, පස්සද්ධි, සමාධි, උපේක්ඛා කියන මේ හත අර බෝධි කියන සතර මාර්ග ඥාණයට උපකාර වෙනකොට උපකාර වෙන්නේ එකට යෙදිලා. අයින් වෙලා නෙමෙයි. දැන් නූලයි වස්ත්‍රයයි වගේ. වස්ත්‍රයක් ගත්තනම නූලයි වස්ත්‍රයයි දෙක එකට තියෙන්නේ. නූල් නිසා වස්ත්‍රය. නූල් හේතුවෙන් වස්ත්‍රය. ඒ නූල් හේතුවෙන් වස්ත්‍රය කිව්ව නූලයි වස්ත්‍රයයි දෙකම එකට තියෙන්නේ. ඒ වාගේ මෙතන සහකාරී හේතුවයි කිව්ව දෙක එකට යෙදිලා. අර මේ ධර්ම සමූහය එකට යෙදිලයි පහළ වෙන්නේ අර බෝධි කියන මේ ඥාණ සමූහය. එතකොට කොච්චර උපකාර වෙනවද කොපමණ ලගින් මේවා සැලසෙනවද කියන එක මෙන්න මේ තෝරම් අනුව අපට හිතාගන්න පුළුවනි මේ බොජ්ජාග ධර්මයන් සම්බන්ධව.

දැන් අපි සලකා බලමු මේකෙන් එකක් ගැන. සති සම්බොජ්ජාගය ගැන බලමු. සති සම්බොජ්ජාගය කිව්වේ සතිය, ඉස්සරුවෙලා සතිය ගන්නවා. සම්බොජ්ජාගය කිව්වේ මාර්ග ඥාණ වලටනේ. එතකොට වචන අර්ථය වශයෙන් ගන්න ඕනේ මාර්ගඥාණ වලට උපකාර වන්නාවූ සතිය වශයෙන්. එතකොට අනිත් අතට ධම්මවිවය සම්බොජ්ජාගය කියන්නේ මාර්ගඥාණ වලට එකට යෙදීමෙන් උපකාර වන්නාවූ විදුර්ගනා ඥාණ සමූහයටයි. විරිය සම්බොජ්ජාගය කිව්වේ ඒ චතුර්මාර්ග ඥාණයන්ට උපකාර වන්නාවූ සතර ආකාර සමයයක් ප්‍රධාන විචි සමූහයටයි. ඒකත් එකට යෙදිලයි ඒකෙ තියෙන්නේ. පීඨි සම්බොජ්ජාගය කියන්නේ මාර්ගඥාණ වලට උපකාර වන්නාවූ ප්‍රීතියටයි. එතකොට ඊලඟට පස්සද්ධිය කියන්නේ මාර්ගඥාණයට උපකාර වන්නාවූ සැතැල්ලුකමටයි. කයේ නිතේ සැතැල්ලුකමටයි. සමාධි සම්බොජ්ජාගය කියන්නේ ඒ මාර්ගඥාණ වලට උපකාර වන්නාවූ නිතේ තැන්පත්කමටයි. උපේක්ඛා සම්බොජ්ජාගය

කිසිදු ඒ මර්ගඋදාහරණයට උපකාර වන්නාවූ මැදහත් නාවයටයි. මධ්‍යස්ථ නාවයටයි. මෙන්න මෙහෙම වචනාර්ථ වශයෙන් කෙටි තේරුම් හරිගස්සගන්න පුළුවන්. ඊළඟට අපි සති සම්බෝජ්ජංගයට බහින්න ඕනේ. සතිස, බෝජ්ජංග වශයෙන් ලැබෙන්නාවූ මේ සතිස ගන්නාවූ අවස්ථාවේදී නොකඩවා ලැබෙන සතිසයි ගන්න ඕනේ. අතරින් පතර ලැබෙනවා සතිස. ඒ අතරින් පතර ලැබෙනවා අතරින් පතර කැබෙනවා. ඒක නෙවෙයි මෙතන ගන්න ඕනේ. නොකඩවා පවත්වන්නාවූ සතිස. මේ සතිස යම් ධර්ම සමූහයක් සම්බන්ධව පාවිච්චි කරනවනම් යොදනවානම් ඒ යොදන්නාවූ අවස්ථාවේදී මේ සතිසෙන් කෙරෙනවා ක්‍රියා දෙකක්. සාමාන්‍ය වශයෙන් සිතට පහළ වනනාවූ ප්‍රමාද පක්ෂය හිසනවා. ප්‍රමාද පක්ෂය කිසිදු සිත ප්‍රමාදයේ හෙළන කෙලෙස් සමූහයට. එතකොට ඒවා වචන වශයෙන් කිසිවනම් අවිද්‍යාව, එතකොට නිවරණ ධර්ම, මිත්‍යා දෘෂ්ඨි පාදී කෙලෙස් සමූහයක් කිසිදු පුළුවන්. එකක් එකක් පාසා නොකිවත් සිතට ගන්න පුළුවන් වෙන්න ඕන කෙනෙකුන්ගේ හිත පහත හෙළන්නාවූ, වැඩි නවත්වන්නාවූ, ගෙනයන වැඩ පිළිවෙලට හරස් වන්නා වූ යම්කිසි ඒ සිතුවිලි ගොඩක් ඇත්නම් ඒ සියල්ලම ප්‍රමාද පක්ෂය කියලයි ගණන් ගැනෙන්නේ. සිතට ඔය විදිහට ප්‍රමාද පක්ෂයට හේතු වන්නාවූ ප්‍රමාද පක්ෂයට වැටෙන්නාවූ, ඇතුල්වෙන්නාවූ කෙලෙස්ගොඩක් හිසනවා. මේ කෙලෙස් ගොඩ අයින් වෙනවා මේ සතිසෙන්. මේ සතිසේ බලයෙන් කෙරෙන්නේ අර ප්‍රමාද පාක්ෂික කෙලෙස් ගොඩ අයින් කරනවා.

සතිස පාවිච්චි වෙනවනම් නිසම අන්දමට අර ප්‍රමාද පක්ෂයෙ නියෙන කෙලෙස් රික අයින් වෙනවා. ඒ අයින් වෙනවා හා සමගම කෙරෙනවා තවත් වැඩක්. අප්‍රමාද ගුණය පිරෙනවා. යම්කිසි තැනක, යම්කිසි භාජනයක නරක දේවල් හිසනවානම් නරක වතුරක් නියෙනවනම් ඕකට අළුත් වතුර දාන්න අර පරණ තිබිච්ච නරක වතුර රික අයින් වෙනවා. කුණු වතුර රික අයින් වෙනවා. කුණු වතුර අයින් වෙන්නා වාගේ හිතට සම්බන්ධ වෙන මේ කෙලෙස්, මේ සතිස නිසා, ප්‍රමාද පාක්ෂික වූ කෙලෙස් මේ සතිස පාවිච්චි කරන්න කරන්න කෙලෙස් අයින් වෙනවා. ඒ එකකම අප්‍රමාද පාක්ෂික, අප්‍රමාද ගුණය, අප්‍රමාද පාක්ෂික ගුණ සමූහයක් එයින් ක්‍රමයෙන් පිරෙනවා. යම් කිසි තැනකට හොඳ වතුර පිරෙන්නා වාගේ අප්‍රමාදය දියුණු වීමට උපකාර වන්නා වූ වටිනා ගුණ රාශියක් සිටේ අන්‍යන්තරයේ වැඩෙනවා. පිරෙනවා. බෝජ්ජංග වශයෙන් කෙරෙන මේ සතිසෙන් කෙරෙන වැඩිය හොඳට තේරුම් අරගෙන නියෙන්න ඕනේ. සතිස නිකං පාවිච්චි කරන එක නෙමෙයි. සතිස සතිස කියලා නිකං කිව්වට මදි.

මෙන්න මේ වැඩ දෙක කෙරෙන භාලෙට්සි සත්‍ය තමා තුළ දියුණු කරගන්න ඕනේ. ප්‍රමාද පාක්ෂික කෙළෙස් විදමනය කරලා විද්වංශන කරලා අප්‍රමාද පාක්ෂික ගුණ ධර්මයන් පුරවාලීමෙන් මේ සත්‍ය පාවිච්චි වෙනවා. මේ සත්‍ය පාවිච්චි වෙන්නාවූ අවස්ථාවේදී මෙන්න මේ බොජ්ජංග තත්වයයි සැලසෙන්නේ. එතකොට ඔය විදිහට යනකොට ප්‍රමාද පාක්ෂික කෙළෙස් අයිත් වෙනවා. පිරිසිදු වෙනවා සිත. ඒ පිරිසිදුව සමඟම අප්‍රමාද පාක්ෂික ගුණ සමූහයක් ඒ හිතේ පිරෙනවා. ඒ පිරීමෙන් මේ සත්‍ය, පුරවන්නාවූ මේ සත්‍ය දියුණු වෙමින් දියුණු වෙමින් ගිහිල්ලා අර වතුර්මාර්ග ඥාණයන් ලැබීමට මෙය උපකාර වෙනවා. ඒ උපකාර වෙන්නේ ඇතින් ඉඳුගෙන නෙමෙයි. මුලින් ටිකෙන් ටික ටිකෙන් ටික ඇතින් ඉඳුගෙන කරගෙන කරගෙන දියුණු කරගෙන ගිහිල්ලා මේ වැඩ දෙකයි කරන්නේ. ඒක කරගෙන ගිහිල්ලා අන්තිමේදී ප්‍රමාද පක්ෂය සම්පූර්ණයෙන්ම අයිත් වෙනවා. අප්‍රමාද පක්ෂය සම්පූර්ණ වෙනවා, කිට්ටු වෙනවා. එතනදී අන්ත අර වතුර් මාර්ග ඥාණ ප්‍රභව මේ සත්‍ය එකතු වෙනවා. එකතු වීමෙන් වතුර් මාර්ග ඥාණයන් මතු කිරීමට උපකාර වෙනවා. මෙන්න මේකයි සති සම්බොජ්ජංගයන්ගෙන් කෙරෙන්නාවූ වැඩේ. ඉතින් මෙන්න මේ තේරුම හරිගස්ස ගන්න ඕනේ.

ඊලඟට ධම්ම විවය සම්බොජ්ජංගය කියන්නේ අපි මතක් කලා මුලින් ධම්ම විවය කියන්නේ විදර්ශනා චිත්ත පරම්පරාවයි කියලා. ධම්ම විවය, ධම්ම කිව්වේ විදර්ශනා ඥාණයක් පැවැත්වීමට අරමුණු වශයෙන් ගන්නා ධර්ම සමූහයටයි. ප්‍රඥාභූමි, විදර්ශනා භූමි කියලයි ඒවට කියන්නේ. ප්‍රඥා භූමි නිද්දේශය කියලා ඔය විසුද්ධි මාර්ගයේ එහෙම සඳහන් වෙන්නේ විදර්ශනා ඥාණ වලට භූමි වන ධර්ම වලටයි. එතකොට මොනවද පංච උපාධානස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන, ඉන්ද්‍රිය, පටිච්ච සමුප්පාද ඔන්ත ඔය ධර්ම. ධර්ම වශයෙන් ගන්නේ ඔයදේවල්. ඒ ධර්මයන් "විවය" කියන්නේ "විච්චාටී විවයෝ" ඒ කියන්න සෙවීම. වෙන වචන වලින් කියනවනම් ඔය කර්මස්ථානාවාර්ථයවරයන් වනන්සේලා කියනවා "සල්ලක්ඛණ" චිත්ත පරම්පරාව කියලා. මෙහෙති කරන චිත්ත පරම්පරාව, නොකඩවා මෙහෙති කරගෙන යන චිත්ත පරම්පරාව කියලා. එතකොට මෙන්න මේ විදර්ශනාවට භූමිය වූ සම්බන්ධි මේ ධර්ම සමූහයක් ඇත්නම් ඒවා සැලකීමයි ධම්ම විවය කියන්නේ. මේක විදර්ශනාව පටන් ගන්නාවූ අවස්ථාවේදී ලැබෙනවා. මේ ධම්ම විවය සම්බොජ්ජංගය ලැබෙනවා. ඒත් වැඩීම වෙන්නේ නෑ මුලදී. මුල් මාර්ගයේදී වැඩීමක් වෙන්නේ නෑ. ඒ බොජ්ජංග ධර්මයන් වඩන්නේ අර දෙවෙනි අවස්ථාවේ කියලයි මුලදී මතක් කලේ ඒ නිසා. එතකොට මේ ධම්ම විවය වශයෙන් සඳහන් වන ධර්ම සමූහයක් සම්බන්ධව නොදැට නිතාගත යුතු වූ දෙයක් නියනවා. මොකද මේ විදර්ශනා ඥාණ පරම්පරාව

අර විදුර්ගතාවට යොමු කර ගන්නා වූ අරමුණු වල පංච උපාදානස්කන්ධ ආදී ධර්ම කොටස් වල යොදන්නාවූ අවස්ථාවේදී විදුර්ගතාව පවත්වාගෙන යනවා, සැලකීම සල්ලක්ඛණ චිත්ත පරම්පරාව යොදාගෙන යනවා. ඒ සල්ලක්ඛණ චිත්ත පරම්පරාව කියන්නේ මෙහෙති කිරීමේ වැඩ පිළිවෙල. ඒක මුලින් කලා. ඊලඟට එකක් එකක් පාසා සැලකීම. මේ ධර්ම මේකයි මේ ධර්ම මේකයි කියලා සැලකීම. ඒකේ තේරුම දැන් ඔන්න ආරම්භය සම්බන්ධව අපි කල්පනා කරලා බලමු. සත්‍ය මුලින් තියාගෙන හොඳින් ආනාපාන භාවනාවට හිත යොදාගෙන ඉන්නවා. ආනාපාන භාවනාවට හිත යොදාගෙන ඉන්නාවූ අවස්ථාවේදී ඒක සම්පූර්ණ වුනහම ඊලඟට මුළු පංච ස්කන්ධයටම හිත යෙදෙනවා. මුළු පංච ස්කන්ධයේම හිත පැතිරලා හිටිනවා. ඒක එක පාරට තේරෙන්නේ නැහැ.

ආනාපාන දෙක හොඳට වැටහුනා නම් පැතිරලා ඒක අඩුවක් පාඩුවක් නැතිව සමාධිමත් හිතකට හොඳට පෙනුන නම් ආනාපාන දෙක ඊලඟට පෙනෙන්නේ ආනාපාන දෙකට සම්බන්ධ වෙච්ච ශරීරය. ඒ ශරීරය මේ පංචස්කන්ධ වගයෙන් සලකන්න පුළුවන් වෙනවා මුළු ශරීරයටම හිත යොදලා. පුංචි දේකට හිත යොදාපු අවස්ථාව වාගේ මුළු පංචස්කන්ධයටම එක වරට හිත යොදන්න පුළුවන් වෙනවා, ශක්තියක් ලැබෙනවා යෝගාවචරයාට මේ සල්ලක්ඛණ චිත්ත පරම්පරාව දියුණු වෙනකොට. සල්ලක්ඛණ චිත්ත පරම්පරාව හොඳට දියුණු වෙන්නාවූ අවස්ථාවේදී මුළු පංචස්කන්ධයම සම්පූර්ණයෙන් එකට එකතු කරලා තේරුම් ගන්න පුළුවන් තත්වයකට පැමිණෙනවා අර ඥාණය දියුණු වෙනකොට. මෙන්න මේ විදිහට මේ ධර්ම විවය කියන සල්ලක්ඛණ චිත්ත පරම්පරාව දියුණු වෙමින් දියුණු වෙමින් ගිහිල්ල අන්තිමේදී කෙළෙස් කුමයෙන් අයින් වෙලා, ඒකට බාධකව තිබුණ කෙළෙස් සම්පූර්ණයෙන්ම අයින් වෙනවා. ඒ අයින් වෙන කුමය මුලින් අපි සඳහන් කලා. අධාරය විපස්සනා කුමයේදී ඒ ඉදිරිපත් වෙන බාධක කෙළෙස් සමුහයක් එයින් උපකාර වන ධර්ම සමුහයක් මතක් කලා. ඒ අනුව කුමයෙන් කෙළෙස් අයින් වෙනවා ඒ වෙනුවට උපකාරක ධර්ම ප්‍රභාවෙනවා. දියුණු වෙනවා. මේ දියුණු වෙන්නේ නිනේ. ඔහොම දියුණු වේගන දියුණු වේගන ගිහිල්ලා අන්තිමේදී දියුණුව කෙළවරදී කුමක්ද වෙන්නේ මේ ධර්ම විවය සම්බෝජ්ජංගයමයි අන්තිමේදී අර චතුර්මාර්ග ඥාණ වෙන්නේ. අර සති සම්බෝජ්ජංගය මේ චතුර්මාර්ග ඥාණයට උපකාර වෙනවා කිව්වා වගේ මෙතන මේ ධර්ම විවය සම්බෝජ්ජංගයමයි අන්තිමේදී මාර්ග භතරේ ඥාණය කියන්නේ. චතුර් මාර්ග ඥාණයට

පෙරළෙන්නේ මේ ධර්ම විවිධ සම්බෝජ්‍යංගයයි. අන්ත ඒකයි මේකෙ
තිබෙන වෙනස වශයෙන් හිතාගන්න තිබෙන්නේ.

ඊලඟ ගන්න තියෙන්නේ විරිය සම්බෝජ්‍යංගය. මේ විරිය
සම්බෝජ්‍යංගය ලැබෙනකොට විරිය, විරිය කියන්නේ සතර සමයයක් ප්‍රධාන
වීර්යයි. ඒක දන්නවා මේ ඇත්තෝ. සතර සමයයක් ප්‍රධාන වීර්යය යෙදෙන
කොට ඒකට විරුද්ධව තිබෙන්නාවූ කුසිත පක්ෂයක් තිබෙනවා, කෝසප්ප,
පක්ෂය කියලා. ඒ කෝසප්ප පක්ෂය මර්දනය වෙනවා, මැඩෙනවා. නැත්නම්
විදුමනය වෙනවා, අයින් වෙනවා, ගෙවිලා යනවා. ඒ වෙනුවට ඒක ගෙවිලා
යනකොට ඒ සන්නාහයේ ලැබෙන්නේ, සැලසෙන්නේ මෙන්න මේ දියුණු වෙච්ච
වීර්යය. මේ වීර්යය, මේ වීර්යයේ බලයෙන් එතාට මේ සල්ලක්බිණා විත්ත
පරම්පරාව වන ධර්ම විවිධ සම්බෝජ්‍යංගය ලෙහෙසියෙන් පවත්වාගෙන
යෑමට මේක උපකාර වෙනවා. ඒ ධර්ම විවිධ සම්බෝජ්‍යංගය කීවේ
එතකොට චතුර්මාර්ග ඥාණයට මේ වීර්යය උපකාර වෙනවා. ඒ නිසා
කෝසප්ප පක්ෂය, කුසිතකම සම්පූර්ණයෙන් අයින් කරලා සම්පූර්ණ ගතයුතු
ප්‍රධාන පියවර මෙන්න මේකයි කියලා අර වියගත කපේ තබා ගන්නා වාගේ,
කරන්නේ වියගත කපේ තබා ගන්නා වගේ ප්‍රඥාව, ශ්‍රද්ධාව කියන මේවා
බලවත්ත සිතට ඇතුළු වීමෙන් මේ වීර්යය ඒකාන්තයෙන්ම කළ යුත්තක්
කියලා වැටහෙනකොට අර වීර්යය ධූරය, ධූරයෙහි යෙදුනාවූ වීර්යයක්
වශයෙන් සලකනවා. එතකොට එබඳු අවස්ථාවේදී පස්සට අබිය තියන්නේ
නැතුව ක්‍රමයෙන් ඉස්සරහට යනවා. කෝසප්පයට, කුසිතකමට මොන
අන්දමින්වත් ඉඩක් සැලසෙන්නේ නැහැ. මොන අන්දමින්වත් හිත පස්සට
ගන්න බැහැ. පස පස්සට ගන්න බැහැ. ක්‍රමයෙන් ඉස්සරහට ගිහිල්ලා අර
චතුර්මාර්ග ඥාණයන්ගේ පහළ වීමට මේ වීර්යය උපකාර වෙනවා.
එතකොට විරිය සම්බෝජ්‍යංගය කීවේ ඒකට.

ඊලඟට පස්සද්ධි සම්බෝජ්‍යංගය කීවේ හිතේ කයේ දෙකේ බර
අඩුකම. සැහැල්ලුකම. විත්තයේ කයේ ඇතිවෙනවා "දරට" කියලා දැවිලි
ගහි. මේ දැවිලි, තැවිලි ගහි සාමාන්‍ය වශයෙන් තේරුම් ගන්න පුළුවන්
වෙනවා බලවත් ක්ලේෂයක් හිතේ පහළ වෙච්ච අවස්ථාවේදී එතෙම
නැත්නම් ක්ලේෂයක් පහළ වෙන්න සූදානම් වෙත අවස්ථාවේදී සිතටයි
කයටයි ලැබෙන නොසන්සුන්කමක් ඇතිමෙන්. මේ නොසන්සුන්කම කොච්චරද
කියනවනම් ඒ පුද්ගලයා නොමග යවන්න සමත් වෙනවා එබඳු අවස්ථාවේදී.
නොමග ගිහිල්ලා වරදකට හිත කය යොමු කිරීමකට අරක උදව් වෙනවා.
අන්තිමේදී පුද්ගලයා පුදුම අන්දමේ දුර්වල කෙනෙක් වෙනවා. එබඳු දුර්වල
තත්වයකට පමුණුවන දේවල් තමයි මේ කාය විත්ත, දරට, කියලා කියන්නේ.

ඒ කියනනෙ කායික මානසික නොසන්සුන්කම ඇති කරන ගතියයි. මේ ගතිය සන්සිදුවගෙනයි මේ පස්සද්ධිය ඇතිවෙන්නෙ. පස්සද්ධිය ඇති වෙනකොට අර තිගේ පහළ වෙන කයේ පහළ වෙන දුරට ගති දැවිලි තැවිලි සම්පූර්ණයන් අයින් වෙලා හොඳට කාර්යක්ෂම වූ සිත්ක කයක් පහළ වෙනවා ඒ පුද්ගලයාට. එබඳු චතුර මාර්ග ඥාණයන් සලසා ගැනීමට උපකාර වන්නා වූ ඒ විදිනෙ පස්සද්ධිය, එහෙම නැත්නම් සන්සිදිවිව හිත, සන්සිදිවිව කය තැන්පත් කරගෙන හොඳට තියාගෙන ඉන්න පුළුවන් වෙනවා. දවසක් වුනත් නොසෙලවී කයයි හිතයි දෙකම තැන්පත් කරගෙන තියන්න පුළුවන් ශක්තියයි මේ පස්සද්ධිය කියන්නෙ. ඒක අර චතුර්මාර්ග ඥාණය ලබන්නාවූ අවස්ථාවේදී එකට එකතුවෙලා උපකාර වෙනවා. එතකොට පස්සද්ධි සම්බෝජ්ජංගයයි.

ඊලගට සමාධිය කියන එක තේරෙනවා තුගක් දුරට මේ ඇත්තන්ට. ඒ චතුර් මාර්ග ඥාණයන් ලබා ගැනීමට උපකාර වන්නාවූ සමාධි හිතත් ඒකමයි. ඒක ඇත්තීමේදී දියුණු වීමෙන් මාර්ග ඥාණයට හැරෙනවා.

ඊලගට උපේක්ඛා සම්බෝජ්ජංගය. උපේක්ඛා සම්බෝජ්ජංගය තිබ්බේ මේ භාවනාවලේ ගෙන යන්නා වූ අවස්ථාවේදී හිතේ පහළ වෙනවා ඇතැම් විටෙක කුසිතකම, ලිහිනකම හැරගිවිව ගතියක් ඇතිවෙනවා. මතුකර ගත්ත මොන අන්දමකටවත් බැර ගතියක් තියනවා. හිත ලිහින වෙලා හැරගිලා වගේ යනවා. ඇතැම් විටෙක ඒක නැති කර ගන්න මහන්සි ගන්නකොට ඇත්තීමේදී මේක ඇවිස්සිලා යනවා. ඒක උද්ධවිවය කියලත් කියනවා. ඒ ලිහිනතාවය උද්ධවිවතාවයයි කියන මේ දෙක අර පොලොන්නේ අගමුල පාගන්නා වගේ කියලා කථාවක් තියෙනවනෙ. අන්න ඒ විදිනට වෙනවා. එක පැත්තකට ඉඩ දෙනකොට අනිත් පැත්ත මතු වෙනවා. ලිහිනතාව නැති කරන්න මහන්සි වෙනකොට උද්ධවිවය ඇති වෙනවා. උද්ධවිවය නැති කරගන්න මහන්සි ගන්න කොට සමහර විටක ලිහිනතාවයට වැටෙනවා. මෙන්න මේ අන්න දෙකට වැටෙන්න දෙන්නෙ නැතිවි, ලිහිනතාවයට වැටෙන්න දෙන්නෙත් නැතුව උද්ධවිවයට වැටෙන්න දෙන්නෙත් නැතුව මධ්‍යම තත්වයේ තබා ගැනීමට උපකාර වන්නාවූ ධර්මයටයි මේ උපේක්ඛාව කිව්වෙ. ඒක අර චතුර් මාර්ග ඥාණයට උපකාර වෙන්නෙ ඉතාම සුදුසු අන්දමට. ඒක ඇත්තීමට දියුණු කරගෙන දියුණු කරගෙන යන්නාවූ අවස්ථාවේදී මේ උපේක්ඛාව කියන එක මුලදිත් ඇති වෙනවා. මැදදිත් ඇති වෙනවා. නියම වශයෙන් සම්පූර්ණයෙන් ඇති වෙන්නෙ අන්තිම අවස්ථාවේදී. ඒ උපේක්ඛාව ඇති වුනේ නැත්නම් මේ බෝජ්ජංග අනිත් එකකටවත් සම්පූර්ණව ක්‍රියා කරන්න පුළුවන් වෙන්නෙ නෑ. සති, ධම්ම

විවය, විරය, සමාධි, පස්සද්ධි කියන මේ එකකටවත් නියම අන්දමට සම්පූර්ණ කරගන්න ලැබෙන්නේ නෑ. මේ උපේක්ෂාව නැතිනම්, ඒ නිසා අර දෙපැත්තට වැටෙන්නට නොදී සමවානී තත්වයෙන් සමව උසුලන්නාවූ තත්වයට වැටෙන්න ක්‍රියා කරන්න ඕනේ මේ භාවනා හිත. එතකොට මාර්ග ඥාණය ලැබෙන්නා වූ අවස්ථාවේදී විශේෂයෙන් මේක නිසාගන්න ඕනේ. උපකාර වෙනවා, මෙන්න මේ තත්වයයි උපේක්ෂා සම්බෝජ්ජංගය කියන්නේ.

එතකොට මෙන්න මේ ටික අද සාමාන්‍ය වශයෙන් කල්පනාවට ගන්න ඕනේ. මේ වෙනුවට බුදුරජාණන්වහන්සේ වචන තුනක් දේශනාවේ සඳහන් කළා. විවේක නිස්සිතං, විරාග නිස්සිතං, වොස්සග්ග පරිණමං කියලා. මේ නිවන ලබා ගැනීමට උපකාර වන බෝජ්ජංගවල ලක්ෂණ ඒකේ සඳහන් වෙන්නේ. විවේක, විවේකය කියන්නේ කායික විවේකය, චිත්ත විවේකය කියන මේ විවේකයෙන් යුක්ත වූ වෙන්වීම, කෙලෙසුන්ගෙන් වෙන්වීම, කලබල තත්වයෙන් වෙන්වීම. එතකොට ඒවා සැලසෙන්නේ නිවනට සම්බන්ධ කරලා. විරාගය, නොඇල්ම ඒකත් අර නිවනට සම්බන්ධ කරලයි ලැබෙන්නේ. වොස්සග්ග කියන්නේ ඇතුල්වීම. එහෙම නැත්නම් අයින් කිරීම. කෙලෙසුන් අයින් කරලා නිවනට ඇතුල්වීම. ඒ කෙලෙසුන් කියන්නේ ඕනෑ සාමාන්‍ය කෙලෙසුන් නෙමෙයි. නිවනට ඇතුල් වෙන්නාවූ අවස්ථාවේදී නැති කරන කෙලෙස් වශයෙන් තියෙන්නේ. අනුෂය වශයෙන් තියෙන ඒවා. බතල කෙලෙස් ඇති වෙන්නේ නෑ ඒ අවස්ථාවේදී. අනුෂය වශයෙන් තිබෙන්නා වූ කෙලෙස්, යටවෙලා තිබෙන්නාවූ කෙලෙස් ශක්ති ඒ අවස්ථාවේදී කැඩීලයි අර නිවනට පිවිසෙන්නේ.

මෙන්න මේ විශේෂණ තුන පෙර කී පරිදි අදහස් ඇතුළත් බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කළේ. උපරිමාර්ගයන් සම්බන්ධව භාවනාවේ යෙදෙන යෝගාවචරයන්ට මෙන්න මේ බෝජ්ජංග හත දියුණු කර ගැනීම උපකාර වෙනවා. මෙලෙස දියුණු කර ගැනීමේ දී බෝජ්ජංගපීඨානිය ධර්ම උගන්වලා තියෙනවා. මේ විදිනට බෝජ්ජංගයකට සම්බන්ධව ක්‍රියා කරන හැටි තේරුම් ගන්න ඕනේ. එක බෝජ්ජංගයට බාධක දේවල් දැන ගන්න ඕනේ. උපකාරක දේවල් දැනගන්න ඕනේ. හැම එකකටම බාධක තියෙනවා. උපකාරක තියෙනවා. ඒ වාගේම බෝජ්ජංගපීඨානිය ධර්ම කොටසක් පෙන්වුම් කරලා තියෙනවා. බෝජ්ජංගපීඨානිය කියන්නේ බෝජ්ජංග ධර්මයන් ලබා ගැනීමට උපකාර වන්නා වූ තවත් ධර්ම කොටස් වලටයි. මේවත් තේරුම් අරගන්න ඕනේ. මේවත් තේරුම් කරගෙන නොකඩවා භාවනාව ගෙනියන්නාවූ අවස්ථාවේදී බෝජ්ජංග ධර්මයන් දියුණු වෙනවා.

ඒ බොජ්ජංග ධර්මයන් ක්‍රමයෙන් දියුණු වෙනකොට ඒ බොජ්ජංග ධර්මයන් දියුණු වී ජර විදිහට එකට එකතු වෙලා බාධික ධර්මයන්ගෙන් අයින් වෙලා උපකාරක ධර්මයන්ගෙන් සම්පූර්ණ වෙලා මේ බොජ්ජංග ධර්මයන් එකතු වෙලා අර ධර්ම විවිධ සම්බොජ්ජංගය මූලික වෙලා මාර්ග ඥාණයන් පහළ වෙනවා කෙලෙස් නැති කිරීමෙන්. මේක නිවන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්නා වූ අවස්ථාවයි. මෙන්න මේ ටික දැන් අද දවසේ තේරුම් කරගන්න ඕනෙ.

භාවනාවේ යෙදෙන යෝගාවචරයන්, මූලින්ම භාවනාවේ යෙදෙන පින්වතුන්ට මේ බොජ්ජංග ධර්මයන් සම්බන්ධව කටාකරන්න ඕනේ. ප්‍රධාන වශයෙන් කටා කරන්න ඕනේ ආරම්භයේදී බොජ්ජංග ධර්මයන් සම්බන්ධව නෙවෙයි කටාව කරන්න ඕනේ නිත සම්බන්ධවයි. සමාධි සම්බන්ධවයි. චිත්ත ඒකාග්‍රතාවය සම්බන්ධවයි කටා කරන්න ඕනේ. නොදුටු චිත්ත ඒකාග්‍රතාව මූලින් නිශාගන්න ඕනේ. ලැබෙන තාක් ඒ ධර්මයන් නොකඩවා මෙනෙහි කරන්න ඕනේ. නොකඩවා මෙනෙහි කරගෙන යන්නාවූ අවස්ථාවේදී ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වාගේම බොජ්ජංග ධර්මන් වැඩෙනවා ඉන්ද්‍රිය ධර්මන් වැඩෙනවා. මේවා මේ වැඩිලා අන්‍යන්තරයෙහි ජර සමාධි සම්පූර්ණ වීමෙන් තමා බලාපොරොත්තු අන්දමට මාර්ග ඥාණය ලබාගන්න පුළුවන් බව කල්පනා කරන්න ඕනේ. ඒ විදිහට කල්පනා කිරීමෙන් අද මේ ධර්ම දේශනාවට නිත යොදාපූ මේ පින්වතුන් මේ යෝගාවචරයන් විශේෂයෙන් කල්පනාවට ගන්නට ඕනේ අපි මේ භාවනා කරන්නෙ ප්‍රධාන වශයෙන් අදහස නිශාගන්න ඕනේ නොයෙක් නොයෙක් භාවනා ක්‍රම, දේවල් මේ රටේ නිශනවා. එතකොට නොයෙක් දේවල් අහන්න ලැබෙනවා. ඒ අහන්න ලැබෙන ඕක්කොම එකතු වුනහම ලොකු පටලැවිල්ලක් හිටිනවා. සමහර විට ඒ පැත්තත් බලනවා මේ පැත්තත් බලනවා එක පැත්තක්වත් අරගෙන වැඩේ යොදාගන්න නම්බ වෙන්නෙ නැහැ. නිකං කාලය ගෙවෙනවා. වෙන්නෙ මොකක්ද අර ප්‍රමාදය. ප්‍රමාදයට වැටෙන්නෙ නැතුව අර මූලින් කියපු උපදෙස් ටික නිතට අරගෙන හැකිතාක් දුරට නොකඩවා සති, සමාධි කියන මේවා දියුණු කරගන්න ඕනේ. මේවා පටන්ගන්න අත්තන් සම්බන්ධවයි මේ කියන්නේ. ඒවා නොදුටු ගෙනියමින් ලැබෙන තාක් ධර්මයන්, මේ කරුණු නිතට ගන්න. නිතට ගන්නවා, මෙනෙහි කරනවා. ඒ වාගේම ඒවා නොදුටු සම්පූර්ණ නම් එබඳු අවස්ථාවේදී තමාගේ පංච උපාදානස්කන්ධයට නිත යොදාගන්න පුළුවන් වෙනවා.

තමන්ගේ පංච උපාදානස්කන්ධයට නිත යොදන්නාවූ අවස්ථාවේදී නිත විසිරෙන්නෙ නැතුව පංච උපාදානස්කන්ධය තුළම නිත තබාගන්න පුළුවන් ශක්තියක් ලැබෙනවා නම් අන්න ඵදාට ඒ යෝගාවචරයාට තමා

බලාපොරොත්තු වන්නාවූ අර්ථය ලෙහෙසියෙන් සම්පූර්ණ කර ගැනීමට, නිවහ ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගැනීමට පුළුවන් බව කල්පනා කරගන්න ඕනේ. ඒ නිසා අද දවසේදී මේ ධර්ම දේශනාවට කන් දීමෙන් වෙනදා වාගේම මහා ප්‍රත්‍ය සම්භාරයක් අත්කර ගැනීමෙන්, තම තමන් දියුණු කරගත් ඒ වටිනා කුසල සමූහයන් මේ රැස් කරගත්තාවූ කුසල් සම්භාරයේ බලයන් හේතූකොට ගෙන තම තමන්ගේ භාවනා වලට බාධක ධර්ම නිබේනවනම් ඒවා අයින් වේලා උපකාරක ධර්මයන් ලබා කරගෙන අවසානයේ බලාපොරොත්තු වන්නා වූ අමා මහ නිවහ ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගැනීමට හැකිවේවා කියලා ප්‍රාර්ථනා කර ගන්න.

සාධු! සාධු!! සාධු !!!

සියළු සත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා!

දේශකයාණන් වහන්සේ :

මිහිරිගල නිස්සරණ වහ සෙනසුන්පති

සුජ්‍ය මාතර ශ්‍රී ඥාණාරාම ස්වාමීන් වහන්සේ